

Hilkka Pietilä,

Julkaistu: Naistutkimus 4/1995; Futura 1/1996.

TIETEELLINEN VALLANKUMOUS TÄSSÄ JA NYT!

Tarvitaan muutoshakuisten tutkimusalojen allianssi.

1. Uusia tuulia akatemioiden

- Rauhantutkimus,
- Kehitystutkimus,
- Tulevaisuudentutkimus
- Naistutkimus,

2. Poliittisia paineita

3. Naistutkimus voittaa alaa

4. Naistutkimuksen edelläkävijä?

5. Kävelysiltoja käyttämättä

- Naistutkimus on kehitystutkimusta,
- ja rauhantutkimusta,
- miksei myös taloutta, tekniikkaa ja luonnontiedettä?

6. Vallankumouksella on kiire.

Huomautuksia

Kirjallisuusviitteet.

Jäsenlehdet

TIETEELLINEN VALLANKUMOUS - TÄSSÄ JA NYT!

Tarvitaan muutoshakuisten tutkimusalojen allianssi.

Viime vuosikymmeninä on syntynyt uusia tutkimusaloja, jotka lähestyvät kohteitaan monitieteisesti, lähtevät tietoisesti valitulta arvopohjalta ja asettavat tutkimukselle muitakin kuin tieteellisiä tavoitteita.

Tällaisia tavoitteellisia, vaikuttamaan pyrkiviä tutkimusaloja ovat 1960-luvulla syntynyt **rauhantutkimus**, kehitysmaakysymysten mukanaan tuoma **kehitystutkimus**, 1970-luvulla kehitetty **tulevaisuudentutkimus** sekä 1960-1970-luvuilla käynnistynyt **naistutkimus**.

Nämä tutkimusalat asettavat kyseenalaisiksi vanhan positivistis-empiristisen tutkimuksen tieteellisyyden kriteereinä pitämät objektiivisuuden ja arvovapauden. Ne pyrkivät analyysin lisäksi myös synteisiin ja kokonaisuuksien hahmottamiseen. Parhaimmillaan ne tunnustavat tutkijoiden ja tutkittavien subjektiivisten kokemusten ja heidän keskinäisen vuorovaikutuksensa merkityksen.

1. Uusia tuulia akatemoissa

Verrattuina perinteisiin normeihin ja käytäntöihin yliopistoissa ja korkeakouluissa nämä tutkimusalat ovat ottaneet käyttöön uusia lähestymistapoja sekä kehittäneet uusia menetelmiä ja käytäntöjä tutkimustyössään. Miten ja milloin mikin näistä tutkimusaloista syntyi ja lähti liikkeelle, miten ne näkevät tehtävänsä ja roolinsa yhteiskunnassa?

- Rauhantutkimus

Rauhantutkimuksen aloittajana Euroopassa pidetään norjalaista **Johan Galtungia**, joka perusti Oslon kansainvälisen rauhantutkimusinstituutin 1960-luvun alussa.

Rauhantutkimuksen syntyminen ja sen herättämä suuri kiinnostus ja kannatus on osaltaan toisen maailmansodanjälkeisten sukupolvien vastaus tieteellisessä maailmassa samaan haasteeseen, johon poliittisella puolella haluttiin vastata perustamalla hallitustenvälinen rauhanjärjestö Yhdistyneet Kansakunnat.

Rauhantutkimuksen haasteena on selvittää sotien syitä ja löytää keinoja ratkaista valtioiden, kansakuntien ja ihmisryhmien välisiä konflikteja ilman, että niistä syntyy raakoja, väkivaltaisia ja tuhoisia yhteenottoja. Rauhantutkijat kieltäytyvät uskomasta, että sodat olisivat väistämättä seurauksena ns. ihmisluonnosta.

Tällaisiin tavoitteisiin pyrittäessä joudutaan ilman muuta käyttämään monien tieteenalojen tietämystä ja keinoja. Tutkimusta ei voida rajata yhden tieteen - esim. politiikan tutkimuksen - piiriin. Niinpä rauhantutkimuksen tavoitteita palvelevaa työtä voidaan tehdä lähes millä tieteenalalla tahansa, kansatieteistä ja kulttuurista, psykologian ja yhteiskuntatieteiden kautta luonnontieteisiin ja pedagogiikkaan.

- Kehitystutkimus

Kehitystutkimus syntyi myös toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä vuosisatoja vallinneen siirtomaajärjestelmän purkautuessa ja itsenäisiksi valtioiksi vapautuneiden entisten siirtomaiden astuessa maailmanpolitiikkaan ja kansainväliseen vuorovaikutuskenttään. Vastaitseenäistyneet maat tulivat järjestään myös YK:n jäseniksi ja niiden tulo mukaan on nostanut maailmanjärjestön jäsenmäärän yli kolminkertaiseksi siitä, mitä se oli 50 vuotta sitten.

Kehitysmaat toivat maailmanpolitiikkaan myös omat ongelmansa, köyhyyden, alikehittyneisyyden ja jälkeenjääneisyyden siitä kehityksestä, mikä oli tapahtunut teollistuneissa maissa sinä aikana, kun ne siirtomaavaltaina hallitsivat suurta osaa muuta maailmaa.

Toisaalta kansatieteen ja kulttuuriantropologian ja toisaalta talouden ja politiikan tutkimuksen pohjalta alettiin näitä ennen lähinnä eksoottisina kulttuureina tutkittuja maita tutkia nyt nimenomaan kehittyvinä maina. Alettiin selvittää, mitä kaikkea kolonialismi oli todella jättänyt jälkeensä, miten suunnattomat kehityserot olivat syntyneet ja miten niistä aiheutuneita ongelmia voitaisiin lievittää.

Näin kehitystutkimuksen yhteiskunnallisena tavoitteena on alusta alkaen ollut lievittää kansainvälistä eriarvoisuutta ja tukea ihmisten hyvinvointia edistävää kehitystä. Tässäkin ollaan sellaisten tehtävien edessä, joita mikään tieteenala ei yksinään voi selvittää. Ongelmia on lähestyttävä vähintäänkin poliittisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta, kulttuurisesta ja inhimillisestä näkökulmasta.

Koska suuret kehityserot ja yhteiskunnallinen eriarvoisuus ovat myös konfliktien sytykkeitä, kohtasivat rauhantutkijat ja kehitystutkijat pian samoilla alueilla. "Konfliktitutkijat löysivät itsensä tutkimasta kehitysongelmia ja kehitystutkijat löysivät syitä ristiriitoihin ja sotiin", niinkuin Johan Galtung totesi jo joskus 1970-luvulla.

- Tulevaisuudentutkimus

Tulevaisuuden tutkimusta on Suomessa harjoitettu 1970-luvulta alkaen. Vaikka se on laajentunut ja saanut institutionaalisia puitteita hyvin hitaasti, on se kuitenkin sitkeästi pysynyt hengissä.

Myös tulevaisuudentutkimus asettaa itselleen tietoisesti muitakin kuin tieteellisiä tavoitteita. Jos uskotaan, että tutkimuksella yleensä voidaan vaikuttaa yhteiskunnan kehitykseen, on silloin mielekästä suunnata tutkimus tietoisesti tulevaisuuteen, tutkia miten voitaisiin päästä haluttuun tulevaisuuteen. "Tulevaisuuden tutkimus on tulevaisuuden tekemistä", sanovat futurologit itse. Näinollen voitaisiin tulevaisuudentutkimukselta odottaa myös vahvaa yhteiskunnallista tai poliittista painotusta.

Vaikka tulevaisuudentutkimuskin on luonteeltaan poikkitieteellistä, on se kuitenkin luonut paljon vähemmän kosketuspintaa muihin saman tyyppisiin tutkimusaloihin ja yhteiskuntaan kuin rauhantutkimus ja kehitystutkimus. Se on rajautunut teknis-taloudellisesti suuntautuneiden miestutkijoiden työmaaksi ja tulevaisuuden tekemisestä on tullut suurtuotantoa a la **Yrjö Seppälän** "84 000 tulevaisuutta". Vaikka joukossa on myös naisia, ei varsinaista naistutkimusta ole alalla tehty.

Tunnetut **Rooman Klubin** raportit globaalisesta kehityksestä ovat hyvä esimerkki siitä, miten

tulevaisuudentutkimus parhaimmillaan voi pyrkiä vaikuttamaan siihen, minkälaista tulevaisuutta olemme tekemässä. 1970-luvun alussa ilmestynyt **Kasvun rajat**-raportti esitti skenaariot siitä, miten meidän käy, jos jatkamme silloisten - ja myös nykyisten - trendien mukaista kehitystä. Raportissa esitettiin myös vaihtoehto, kestävän kehityksen skenario.

Ei ole Rooman Klubin vika, jos Kasvun rajat-raportti tulkittiin tarkoituksellisesti väärin. Sen tarkoituksena oli olla mahdollisimman painava varoitus ihmiskunnalle siitä, minkä kohtalon olemme itsellemme valmistamassa, elleemme muuta suuntaa. Jos negatiivinen 'ennuste' ei toteudu, silloin se juuri on tehnyt tehtävänsä, varoitus on vaikuttanut. Jos se taas toteutuu, on Rooman Klubi ollut oikeassa ja vallan pitäjät, päättäjät antaneet kohtalokkaan näytön totaalisen tyhmyydestään ja piittaamattomuudestaan. Tämän toteaminen vuonna 2050 ei kuitenkaan enää siinä vaiheessa lohduta.

Nykyisin tuntuu siltä, että tulevaisuudentutkimus on hukannut tai unohtanut arvopohjansa ja pettänyt kutsumuksensa vaaroista varoittajana ja vaihtoehtojen valaisijana. Monet tulevaisuuden tutkijat ovat tyytyneet tekemään tulevaisuuksia tilauksesta teollisuudelle ja kunnallispolitiikoille tilaajan toivomusten mukaan.

- Naistutkimus

Naistutkimus on luonteeltaan sukua edellämainituille tutkimussuuntauksille. Analyysissään se kuitenkin menee paljon syvemmälle ja on jo tähän mennessä ehtinyt paljon pitemmälle kuin nuo pikkuserkkunsa. Se vaatii koko länsimaista tiedettä tilille tähänastisista tekemisistään ja tekemättä jättämisistään.

Tiedettä vaaditaan tilille nimenomaan myös tekemättä jättämisistään, siitä että koko tieteellinen maailma on tälle vuosisadalle asti ollut totaalisesti miesten maailma ja jättänyt puolet ihmiskunnasta sekä tieteellisen koulutuksen että akatemioiden ulkopuolelle. Siitä huolimatta tämä kokonaan ilman naisten osuutta syntynyt "miesten tiede" on väittänyt edustavansa suvereenisti koko ihmiskunnan tietämystä ja ymmärrystä.

"Vaikka miesten historia ja naisten historia punoutuvat toisiinsa kuin kude ja loimi kankaassa, on tiede onnistunut luomaan historiaa pelkästä kuteesta", kuten ruotsalainen naistutkimuksen edelläkävijä **Elin Wägner** totesi jo vuonna 1942.

Pohtiessaan feminismiin tieteellistä perustaa amerikkalainen **Sandra Harding** tiivistää: "Kun aloimme kehittää teoriaa omien kokemustemme pohjalta, tiesimme että tehtävämme olisi vaikea vaikkakin jännittävä. Mutta tuskin kukaan edes villeimmissä unelmissaan kuvitteli, että meidän täytyisi keksiä uudelleen koko tiede ja sen teoria päästäksemme järkevästi käsiksi naisten yhteiskunnalliseen kokemukseen."

Ei ole liioittelua puhua **uudesta tieteellisestä vallankumouksesta** ja on selviä syitä siihen, miksi se on alkanut juuri näillä vuosikymmenillä.

Ensinnäkin vasta nyt kansainvälinen naisliike on kasvanut pysyväksi ja jatkuvaksi yhteiskunnalliseksi muutosvoimaksi. Toiseksi juuri naisliikkeen vaatimuksesta ovat myös naisten mahdollisuudet saada tutkimustyön edellyttämää koulutusohjaa nopeasti parantuneet. Näin ovat naiset saaneet haltuunsa tieteellisiä välineitä ryhtyä tutkimaan myös sitä, miksi heidät

on tähän asti syrjäytetty sekä tieteessä että kulttuurissa ja politiikassa sekä tekemään näkyväksi 'naisten tietoa'. (1)

Kolmantena ja kaikkein vahvimpana nosteenä on se, että tähänastiset, miesten maailman teorit sekä talouden ja politiikan mallit osoittautuvat päivä päivältä yhä selvemmin kelvottomiksi niiden haasteiden edessä, joihin nyt joudutaan vastaamaan. Vanhat mallit vain pahentavat ongelmia sensijaan että ratkaisisivat niitä. On todella päästävä uusien ratkaisujen lähteille.

Naistutkimus onkin jo selvästi sivuuttanut sen vaiheen, jolloin tähdättiin vain tasa-arvoon ja vapautumiseen patriarkaalista roolimalleista ja niiden asettamista rajoituksista.

Aino Saarinen puhuu "uuden historiatietoisuuden" syntymisestä, valitsevan herruusjärjestelmän epäoikeudenmukaisuuden paljastumisesta ja toisaalta siitä, miten naiset ovat "alisteisuudestaan huolimatta tuottaneet jotakin **inhimillisesti arvokasta**, jotakin sellaista joka on rakenteellisesti ollut alistajien tavoittamattomissa".

Oman, omaehtoisen ja naisten kokemukseen perustuvan todellisuuskäsityksen ja maailmankuvan kehittäminen on edellytyksenä sille, että naiset ja naistutkimus voisivat tuoda kulttuurin ja yhteiskunnan kehitykseen oman panoksensa, sellaisen panoksen, jonka vain naiset voivat antaa. Haasteena on tuoda mukaan ne inhimillisesti korvaamattomat arvot ja käytännöt, jotka nykyisestä teknis-taloudellisen ajattelun hallitsemasta kehityksestä puuttuvat.

Naistutkimus puhuukin valaisevasti **purkamis- ja rakentamisprojekteista**, kun tarkoitetaan sekä tieteessä että käytännössä alistavien, rajoittavien ja syrjivien rakenteiden purkamista ja uuden, tasapainoisemman, tasavertaisemman ja ihmiskunnan elinehtojen kannalta kestävämmän kehityksen rakentamista.

2. Poliittisia paineita

Kun tutkitaan yhteiskuntapolitiikan ydinalueita, ei ole ihme, että niin rauhantutkimuksen kuin kehitystutkimuksenkin ympärille nopeasti kehittyi myös poliittisia paineita. Teollisuusmaissa rauhantutkimusta kantoa eteenpäin 1960- ja 1970-luvuilla voimakas rauhanliike, joka vaikutti oleellisesti myös hallitusten politiikkaan ja mm. suurvaltojen välillä vallinneen kylmän sodan lientymiseen.

Uusien maiden vallanpitäjät sensijaan ovat usein kokeneet voimakeinot helpoimmaksi tavaksi pysyä vallassa, joten he eivät ole juuri suopein silmin katselleet tutkijoita, jotka ovat heidän keinojaan kritisoineet ja vaatineet köyhiä maita käyttämään vähiä resurssejaan ihmisten hyvinvoinnin rakentamiseen asehankintojen sijasta.

Kehitystutkimukseen kohdistuneet poliittiset paineet nousevat teollisuusmaiden kauppaja- ja talouspolitiikasta. Rikkaiden maiden vallanpitäjät ovat suunnanneet auliisti varojaan - jopa kehitysyhteistyöbudjettien kautta - kehitysmaissa tehtävään tutkimukseen, mutta teollisuusmaiden oman kehityksen analyysin tekeminen ei ole tullut kysymykseen.

Kehitystutkimuksesta onkin tullut suuressa määrin vain kehitysmaatutkimusta. Vauraiden teollisuusmaiden oman kehityksen analyysi ja arviointi olisi saattanut herättää epäilyksiä teknis-taloudellisen kehityksuskon autuudesta. Ympäristöliikkeen ja kehitysmaaliikkeiden vaatimukset olisivat saaneet tukea ja paineita kehityssuunnan muuttamiseksi täällä olisi ollut vaikeampi

torjua.

Vasta kehitysmaihin vietyä tämän kehityksen seurauksia on ollut lupa analysoida. Se mikä teollisuusmaissa on monien mielestä ihannekehitystä, muuttuikin huonoksi kehitykseksi, kun se viedään kehitysmaihin! (2)

Naistutkimuksesta puolestaan on todettu, että se "edustaa suoraa poliittista ja moraalista haastetta länsimaisen kulttuurin valtarakenteille ja keskeisille arvoille". (Saarinen, 1988)

Amerikkalainen **Elisabeth Minnich** kuvasi tätä haastetta vuonna 1982: "Se mitä me (feministit) olemme tekemässä, on verrattavissa siihen, miten Kopernikus ravisteli meidän maapallokeskeisyyttämme ja Darwin meidän ihmislaji-keskeisyyttämme. Me ravistelemme mieskeskeisyyttä ja muutos on yhtä perustavaa laatua, yhtä vaarallinen ja yhtä jännittävä. Ja sitten me vielä ihmettelemme, että emme ole tervetulleita akatemiaan!"

Niinpä naistutkimus onkin kohdannut kovempia ennakkoluuloja ja poliittisia esteitä kuin muut em. tutkimusalat. Sitä on torjuttu ja vastustettu kaikkialla maailmassa, vaikka perustelut ovat olleet erilaisia. Markkinatalousmaissa naistutkimusta aluksi epäiltiin vasemmistolaisuudeksi niinkuin feminististä liikkettäkin. Sosialistimaissa se oli osa 'porvarillista hapatusta' ja kehitysmaissa se saatetaan vieläkin leimata länsimaisen kulttuuri-imperialismin ovelimmaksi ilmentymäksi.

Yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa naistutkijat ovat koko ajan kamppailleet resurssien ja vakanssien puutteessa. Kaksiteräinen miekka on ollut erillisten naistutkimusinstituuttien perustaminen, sillä ne on helppo eristää omiksi 'ghetoikseen'.

Tehokas tapa naistutkimuksen eristämiseksi on vaikeneminen. Naistutkijoiden töitä ei noteerata ansioidensa mukaan eikä hyväksytä akateemiseen kanoniin. Naisten töitä vähätellään, leimataan epätieteellisiksi ja sekundaarisiksi. Perinteisen valtavirran tutkijat - naiset niinkuin miehetkin - jättävät eri tieteissä naistutkimuksen kokonaan vaille huomiota, ikäänkuin sitä ei olisi olemassakaan. Ne joille akateemisen uran tekeminen on pääasia eivät ota riskejä.

Vähiten poliittisia paineita lienee kokenut tulevaisuudentutkimus. Aivan viime vuosina näyttävät poliitikot kuitenkin huomanneen tulevaisuudentutkimuksen. Heidän kiinnostuksensa ei kuitenkaan ole ollut kovin vakuuttavaa, koska on ollut vaikea huomata, että se olisi vaikuttanut poliittiseen ajatteluun ja päätöksentekoon. Onko tulevaisuudentutkimus niin 'vaaratonta', että sillä poliitikkokin voi kiillottaa omaa imagoaan riskeeraamatta mitään tai sitoutumatta mihinkään uuteen?

Rauhantutkimuksesta, kehitystutkimuksesta tai naistutkimuksesta innostuminen sensijaan saattaa aina olla epäilyttävää jonkun silmissä!

3. Naistutkimus voittaa alaa

Onko rauhantutkimuksesta, kehitystutkimuksesta ja tulevaisuudentutkimuksesta liittolaisiksi, veljiksi naistutkimukselle uuden tieteellisen vallankumouksen teossa? Tai sisariksi, tiedostavat naiset kun ovat jo murtautuneet ainakin rauhantutkimukseen ja kehitystutkimukseen.

Uutena, tuoreena tutkimusalana rauhantutkimus kiinnosti naisia alusta alkaen, ovathan naiset

maailman suurin rauhanliike, tietäen tai tietämättään. Naiset kehittivät rauhanliikkeen aktiivivuosina myös kaikkein tuoreimmat ja terävimmät uudenlaisen toiminnan muodot. **Greenham Commonin** rauhanleiri Englannissa toimi varsinaisena rauhantyön ideapajana lähes vuosikymmenen, kunnes ohjukset lopulta vedettiin pois.

Ennakkoluulottominta ja perusteellisinta analyysiä patriarkaatista ja siihen erottamattomasti liittyvästä militarismista ovat tehneet sellaiset rauhantutkijanaiset kuin **Betty Reardon, Cynthia Enloe ja Helen Caldicott. Scilla Elworthy, Dorota Gierycz, Hanne-Margret Birkenbach, Patricia Mische ja Elise Boulding** ovat kaikki tuoneet uusia näkökulmia rauhantutkimukseen. Myös rauhankasvatuksen kehittäminen on ollut naisten varassa. Mainittakoon vain Betty Reardonin lisäksi **Birgit Brock-Uthe, Eva Nordland, Barbara Stanford ja Helena Kekkonen.**

Rauhantutkimuksessakaan eivät miestutkijat - aniharvaa poikkeusta lukuunottamatta - ole juuri naistutkijoiden työtä tunnustaneet ja ottaneet huomioon, vaikka aihetta ja aineksia kyllä olisi ollut.

Suomalaiset naiset rauhantutkimuksessa ovat pysyneet visusti miesten kanssa ruodussa.

Kehitystutkimuksen piiriin on kansainvälisesti muodostunut suorastaan oma alueensa, "naiset ja kehitys" eli WID (Women in Development)-tutkimus. Kehitysmaiden kehitystutkijanaisilla on laaja verkostonsa, **DAWN**-ryhmä (Development Alternatives with Women for a New Era), joka syntyi YK:n Nairobissa järjestämän maailmankonferenssin (1985) edellä ja on sittemmin laajentunut vaikutusvaltaiseksi yhteistyöverkostoksi, jolla on pysyvä koordinaattori ja jäseniä kaikista ns. kehitysmaanosista.

Yhdysvaltojen ja eri Euroopan maiden kehitystutkimusinstituuteissa tehdään paljon naistutkimusta ja niissä työskentelee tutkijoina myös naisia kehitysmaista. Suomessa toimivassa YK-yliopiston WIDER Instituutissa on naistutkimusta seurannut, koordinoitunut ja harjoittanut iranilainen, USA:ssa koulutuksensa saanut **Valentine Moghadam** Iranista jo viisi vuotta.

Suomalaisen kehitystutkimuksen kansainvälisesti tunnustettu "grand lady" **Marja-Liisa Swantz** väitteli naisiin ja kehitykseen liittyvästä aiheesta Uppsalassa jo vuonna 1970. Hänet tunnetaan erityisesti osallistavan kehitystutkimuksen alullepanijana ja kehittäjänä, jonka tutkimus on viime vuodet tapahtunut suurelta osin naisten kanssa. Toinen kehitystutkimuksen alueella naistutkimuksesta väitellyt on **Ulla Vuorela**, joka on nyt sosiaaliantropologian apulaisprofessori Tampereen Yliopistossa ja siellä myös naistutkimusyksikön tieteellinen johtaja.

Valtaosa suomalaisestakin kehitystutkimuksesta on kuitenkin kehitysmaatutkimusta. Naisnäkökulman soveltaminen on jäänyt yksittäisten naisten varaan. Vaikka naisnäkökulmaa on pitkään vaadittu sovellettavaksi kehitysyhteistyön suunnittelussa ja päätöksenteossa, ei Suomessa ole varsinaista WID-koulutusta.

Tulevaisuudentutkijoiden on ollut vaikeinta oivaltaa, että kaikenlaisessa tulevaisuuden tekemisessä pitäisi myös naisten olla mukana, sillä myös tulevaisuudessa naiset ja miehet asuttavat samaa maailmaa. Naistutkimus toisi välttämättömän uuden näkökulman ja oleellisesti uudenlaista otetta futurologiaankin.

1980-luvulla epäonnistui yritys saada futurologit huomaamaan, että pohjoismaisen "Uusi arki"-naistutkijaryhmän työ jos mikään on 'tulevaisuuden tekemistä'. "Uusi arki"-ryhmä toimi tuotteli-aana monitieteisenä yhteistyöverkostona yli kymmenen vuotta ja kehitteli periaatteita ja malleja

uudenlaisten, terveempien ja mielekkäämpien lähiyhteisöjen suunnitteluun ja rakentamiseen.(3)

Uusi arki-ryhmän työ on ollut hyvin konkreettista ja käytännönläheistä tulevaisuuden tutkimista ja tekemistä. Heidän metodinsa vain ovat toiset kuin futurologeilla. Ryhmän jäsenet ovat soveltaneet ideoitaan yhteiskuntasuunnittelussa ja hallinnossa mahdollisuuksiensa mukaan kaikissa pohjoismaissa.

Vuonna 1990 Tulevaisuuden tutkimuksen seuran kesäkonferenssiin kutsuttiin yhdeksi pääluennoitsijaksi amerikkalainen naistutkija/kirjailija **Riane Eisler**, mutta ei hänkään saanut tulevaisuuden tutkijoita innostumaan laajemmasta näkökulmasta.(4) Koko tutkimusalan imago kärsii siitä, että sillä ei ole yhteyksiä naistutkimukseen.

Haluavatko tulevaisuuden tutkijat olla mukana uudessa tieteellisessä vallankumouksessa? Jos haluavat, heidän tulisi tulla avoimesti mukaan siihen rintamaan, jota tarvitaan ihmiskunnan tulevaisuuden turvaamiseksi, väkivallan eliminoimiseksi sekä niiden keinojen kehittämiseksi, joilla nykyinen, itseään tuhoava poliittinen ja taloudellinen kehitys kääntyisi kohti tasavertaisuutta, oikeudenmukaisuutta sekä pääsisi sopuun luontoäidin kanssa.

4. Naistutkimuksen edelläkävijä?

Naistutkimuksen varhaisena etiäisenä Suomessa voidaan pitää jo sitä, kun 1940-luvulla Helsingin yliopiston maatalous- ja metsätieteelliseen tiedekuntaan perustettiin kandidaatin tutkinto, jossa kotitalousaineet olivat pääaineina. Aluksi kotitalousaineita olivat ravitsemustiede ja kodin taloustiede, joiden seuraksi pian tulivat mm. kodin teknologia ja ruoanvalmistusoppi. Lähes kaikki tältä linjalta 45 vuoden aikana valmistuneet ovat naisia.

Professori **Elli Saurion** 1940- ja 1950-luvuilla kehittälemä kodin taloustiede pyrki luomaan kokonaan omaa taloustieteellistä suuntausta, joka katsoisi inhimillistä taloutta perheen ja kotitalouden näkökulmasta eikä pelkästään sopeuttaisi kotitalouksia kansantalouteen sellaisena kuin taloustieteilijät ovat sen halunneet esittää.

Saurion työ ei kuitenkaan saanut jatkajia. Kodin taloustiede ei kehittynyt omaa latuaan 'vaihtoehtoiseksi taloustieteeksi' vaan on sulautunut perinteisen kansantalousajattelun uomaan. Tänä vuonna se häviää oppiaineenakin Helsingin Yliopiston ohjelmasta, kun aineen ja professuurin nimeksi tulee kuluttajaekonomia.

Miksi tämä, ihmisen perustarpeisiin ja talouden perusyksikköön, kotitalouteen keskittynyt opinto- ja tutkimussuunta on näivettynyt pois sensijaan että olisi naistutkimuksen myötä kasvanut asian merkitystä vastaaviin mittoihin? Oliko se yritys käynnistää naistutkimusta 'ennen aikojaan' vai oliko se sijoitettu väärään, erittäin miesvaltaisen ajattelun hallitsemaan maatalous- ja metsätieteellinen tiedekuntaan?

Mikä osuus on ollut sillä, että myös naisliikkeen ja naistutkijoiden keskuudessa "kotitalous" usein nähdään pikemmin rasitteeksi kuin lähtökohdaksi uudenlaiselle lähestymistavalle? Tätä asiaa kannattanee harkita uudemman kerran!

5. Kävelysiltoja käyttämättä

Näiden monitieteisten tutkimusalojen välillä on todellisuudessa myös sellaisia siltoja, jotka

toistaiseksi ovat jääneet jopa tutkijoilta itseltään huomaamatta.

- Naistutkimus on kehitystutkimusta,

Itse asiassa suuri osa meillä ja muualla ns. kehittyneissä maissa tehdystä naistutkimuksesta on sinänsä kehitystutkimusta, patriarkaatin ja länsimaisen kehitysmyytin paljastamista ja purkamista. Näin se on täällä vuosisatojen aikana tapahtuneen tieteellisen, yhteiskunnallisen ja kulttuurisen kehityksen kritiikkiä. Naistutkijat ovat varsin perusteellisesti ruotineet ns. (luonnon)tieteellisen vallankumouksen vaikutukset koko länsimaiseen kulttuuriin, nais- ja mieskulttuurien polarisoitumiseen ja mekanistisen maailmankuvan syntyyn.

Tämä on juuri sitä analyysiä, jota kehitysmaiden DAWN-ryhmän naiset ovat viime vuosina peräänkuuluttaneet, teollisuusmaiden naisten omaa arviota teollis-kaupallisen kehityksen seurauksista naisille ja heidän edustamilleen arvoille. Tätä analyysiä kehitysmaiden naiset (erityisesti Vandana Shiva) ovatkin jo käyttäneet pohjana omassa murskaavassa arvionnissaan länsimaisen kehitysmallin vaikutuksista omissa maissaan.

Selvä linkki löytyy myös kehitystutkimuksen ja suomalaisen hyvinvointitutkimuksen väliltä. Laaja hyvinvointivaltion tutkimusprojekti on tehnyt juuri sellaista analyysiä ja arviointia, joka antaa kuvaa pohjoismaisen kehitysmallin laadusta. Tutkimuksen tulokset voisivat tarjota kehitysmaiden naisille tarpeellista tietoa siitä, mitä hyvää pohjoismainen malli on naisille tarjonnut ja mitä ongelmia sen toteuttamisessa on tullut vastaan.

Toistaiseksi kehitystutkijat eivät ole tätä aineistoa löytäneet eivätkä hyvinvointivaltioprojektin tutkijatkaan ole tätä ulottuvuutta työssään oivaltaneet. On kuitenkin olemassa suorastaan kiireellinen kansainvälinen tilaus sille, että suomalaisen hyvinvointivaltiotutkimuksen anti käsiteltäisiin myös kehitystutkimusnäkökulmasta. Se olisi koottava julkaisuksi tai raportiksi, joka olisi valmista luettavaa kehitysmaiden ja kansainvälisten järjestöjen WID-suunnittelijoille.

Kehitystutkijoilta voisivat naistutkijat ja naisliike vuorostaan ottaa käyttöön Marja-Liisa Swantzin kehittämän osallistavan toimintatutkimus-menetelmän. Sen ansiosta tutkimusprosessi automaattisesti johtaa tiedostamiseen. Parhaassa tapauksessa tutkittavien ja tutkijoiden välinen raja häviää, ongelmien tiedostaminen yhdessä syvenee ja tutkimustapahtuma muuttuu keskinäisen oppimisen (mutual learning) prosessiksi. Tutkimuksen tuottama tieto tulee suoraan ja välittömästi niiden käyttöön, joiden elämää tutkitaan ja joiden voimantunnon lisäämiseen (empowerment) sitä tarvitaan.

- ja rauhantutkimusta,

Naistutkimus on viime aikoina tutkinut yhä enemmän myös väkivaltaa ja erityisesti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Väkivaltatutkimuksesta tulee melkein väistämättä samalla myös miestutkimusta, koska väkivallan tekijät ovat lähes sataprosenttisesti miehiä. Joudutaan tutkimaan miestä ja miesten kulttuuria, sen historiallisia ja patriarkaalisia juuria. Tähän tutkimukseen on saatava miehet itse mukaan ja niin on jo lupaavasti tapahtumassakin.

Rauhantutkijanaisten ansiosta on jopa YK:n tasolla, hallitustenvälisissä päätöslauselmissa ja ohjelmissa - ensimmäiseksi vuonna 1985 Nairobissa hyväksytyssä naisten aseman edistämisstrategiassa - nähty ja tunnustettu, että naisiin kohdistuva väkivalta on osa sitä väkivaltakulttuuria, josta myös väkivallan käyttö sodissa ja hallitustenvälisessä politiikassa nousee.

YK onkin viime vuosina oppinut hämmästyttävän nopeasti katsomaan asioita naisnäkökulmasta, puhumaan gender-kieltä. "Naisia ja rauhaa koskevia kysymyksiä ja rauhan merkitystä naisille ei voida erottaa laajemmasta, naisten ja miesten suhteita kaikilla elämän alueilla ja perheessä koskevista kysymyksistä."

"Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa esiintyy erilaisissa muodoissa jokapäiväisessä elämässä kaikissa yhteiskunnissa. Tällainen väkivalta on merkittävä este rauhan ja naisten vuosikymmenen muiden tavoitteiden saavuttamiselle." Nämä otteet ovat suoraan Nairobin strategiasta vuodelta 1985 (kappaleet 257-258.)

Naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimus onkin paitsi miestutkimusta myös rauhantutkimusta. Sen liittäminen laajempaan, koko kulttuuria ja myös kansainvälisiä suhteita koskevaan viitekehykseen on vain omiaan korostamaan ko. tutkimuksen merkitystä. Poliitiikan tutkijoidenkin kannattaa lukea naistutkimusta.

- miksei myös taloutta, tekniikkaa ja luonnontieteitä?

Suomessa valtaosa naistutkimuksesta tapahtuu yhteiskuntatieteiden sekä humanististen tieteiden - erityisesti kulttuuritutkimuksen -aloilla. Luonnontieteet, tekniikka ja taloustiede ovat aloja, joilla naistutkimus ei ole vielä saanut jalansijaa. Vaikka naisten osuus näilläkin aloilla on jatkuvasti kasvanut, ovat he toistaiseksi - tahtoen tai tahtomattaan - mukautuneet alojen voimakkaaseen perinteiseen "malestreamiin".

Kun naistutkimus puuttuu taloustieteestä ja luonnontieteistä, puuttuu sen panos silloin myös ympäristötutkimuksesta ja ekologiasta. Ympäristötieteet ovat polttavan ajankohtaisia ja niiden merkitys vain kasvaa koko ajan. Naistutkimuksen puuttuminen näiltä aloilta Suomessa on sikäli outoa, että feministisessä liikkeessä on muualla voimakkaita ekofeministisiä virtauksia. Kansainvälisesti tunnetut naistutkijat ovat julkaisseet joukon tärkeitä perusteoksia mm. naisten suhteesta luontoon ja luonnonvaroihin sekä länsimaisen dualismin tuhoisista seurauksista ihmisille ja luonnolle. (5)

6. Vallankumouksella on kiire.

Itsekunkin - tutkijan tai 'maallikon' - maailmankuvassa ja näköpiirissä tapahtuu ratkaiseva ja peruuttamaton muutos, kun alkaa nähdä myös sen puoliskon inhimillistä tietoa ja kokemusta, jota naistutkimus avaa ja valaisee. Miehillä tämän näkökulman avautuminen on tietysti vielä mullistavampaa kuin naisille, sillä he voivat saada tietoa maailmasta naisten kannalta vain naisten kautta. Monet miehet yrittävät edelleen kiistää, että naisilla voisi olla ratkaisevasti erilaista kokemusta kuin miehillä - tai että sillä ainakaan olisi mitään tieteellistä merkitystä.

Naistutkimus on jo nyt saanut aikaan sen, että kaikki sellainen yhteiskuntatieteellinen tutkimus, joka ei ota sukupuoliperspektiiviä huomioon, vaikuttaa vanhentuneelta jo ilmestyessään. Samoin on tutkimus, joka edelleen ilmaisee tuloksiaan täysin epäpersoonallisesti ikäänkuin tieto olisi ihmisten kokemusten ja elämän ulkopuolella. Tätä ns. depersonifikaatiota on tieteellisiltä esityksiltä vaadittu, jotta syntyisi vaikutelma tiedon objektiivisuudesta, riippumattomuudesta ihmisen kokemuksesta ja oivalluksesta.

Nyt tällainen depersonifikaatio ja sukupuolettomuus osoittaa vain suurta vieraantuneisuutta.

Persoonattomia ja sukupuolettomia ihmisiä ei ole olemassa - ei edes tutkijoina, vaikka heitä onkin yritetty sellaisiksi kasvattaa.

Luonnontieteiden vallankumous 1600-luvulla loi edellytykset teolliselle vallankumoukselle. Se loi mekanistis-empiristisen maailmankuvan ja anatomis-fysiologisen ihmiskäsityksen. Se antoi lupauksen - tai toiveen - miesten suurimman haaveen toteutumisesta, mies oppisi lopultakin hallitsemaan luontoa, hän pääsisi luomakunnan herraksi.

Tiedemiehet uskoivat pystyvänsä lopultakin paljastamaan luontoäidin syvimmätkin salaisuudet, jotka olivat kätkettyinä hänen poveensa. He voisivat riisua äiti luonnon (unveil mother Nature) ja tunkeutua hänen kohtuunsa. He pystyisivät kukistamaan ja alistamaan hänet lopullisesti ja ottamaan haltuunsa hänen aarteensa.

Nämä ilmaisut ovat sitä kieltä, jolla Sir **Francis Bacon** ja muut brittiläisen Royal Societyn jäsenet maalailivat silloisia unelmiaan. Nämä ilmaisut eivät sinänsä kerro mitään luontoäidistä, mutta sitäkin enemmän niiden miesten asenteista luontoon ja naisiin.

Kun luonnontieteiden vallankumous lähti tällaisten asenteiden pohjalta, ei ole ihme, että se on johtanut siihen, mitä näemme tänä päivänä - niin luonnon kuin naistenkin kannalta. Se näyttää lähes kokonaan syrjäyttäneen samoihin aikoihin Euroopassa heränneet humanistiset ihanteet. Se loi edellytykset teolliselle vallankumoukselle ja tekniikan rajähdysmäiselle kasvulle, siirtomaiden valloitukselle ja ylivoimaisen asetekniikan kehittämiseksi.

Tämä prosessi on nyt saavuttanut sellaiset mittasuhteet, että teollistunut maailma on viemässä itsensä ja koko ihmiskunnan tuohon. Kaikkien aikojen paradoksi onkin se, että luonnontieteellisen vallankumouksen antamat keinot miesten käsissä ja vallassa ovat johtamassa luonnon ja ihmisen itsensä tuohon!

Siksi tarvitaan uusi tieteellinen vallankumous - nyt! Sellainen vallankumous, joka tunnustaa edellisen tieteellisen vallankumouksen äärimmäisen miespuolisuuden ja siitä johtuvan toispuolisuuden. Joka lopultakin tuo yhteiseen tietoisuuteen myös inhimillisen kulttuurin naispuolen, sen tiedon ja kokemuksen, joka on periytynyt ja kertaantunut sukupolvien ajan naisilta naisille ja joka tulee nyt näkyväksi naistutkimuksen kautta.

Onneksi tämä vallankumous on jo tapahtumassa. Siihen tarvitaan mukaan myös ne miehet, jotka haluavat nähdä todellisuuden kokonaisemmin. Vallankumoukseen on saatava mukaan kaikki ne miehet, jotka ovat jo itsekin pyrkineet näkemään elämää ja historiaa uusin silmin, kuten monet rauhantutkijat, kehitystutkijat ja tulevaisuudentutkijat.

On saatava mukaan miehet, jotka "pystyvät muuttamaan toukista perhosiksi, heittävätkin niskoiltaan teollisen 'machismon' kahleet, loputtoman tarpeen kilpailla toisten miesten kanssa, samoin kuin pelottavan tarpeen kontrolloida, hallita ja omistaa ei ainoastaan toinen toisiaan vaan myös naisia, lapsia, eläimiä, kasveja ja koko luontoäitiä", kuten amerikkalainen **Hazel Henderson** sen runollisesti sanoo. (Henderson, 1984.) (6)

1600-luvun luonnontieteellisestä vallankumouksesta lähti liikkeelle tuhoisa prosessi. Siksi on tehtävä uusi tieteellinen vallankumous, joka auttaisi ihmiskunnan sopuun itsensä ja luonnon kanssa sekä korjaisi kehityksen kurssin kohti tervettä ja kestävästä elämäntapaa tällä ainoalla planeetalla, jolla ihmislaji voi elää.

Huomautuksia:

1. Länsimaisen tieteen anti menneiden vuosituhansien ajalta on niin voimakkaasti miehisen ajattelun suuntaamaa ja rajaamaa että se on 'purettava' osiinsa, osat seulottava ja valikoitava, jotta voitaisiin rakentaa uusi struktuuri, johon myös naisten tieto ja tutkimuksen anti saadaan sopimaan. Sellaisenaan tähänastisen tieteellisen kehityksen tuottama tieto ei anna tilaa emansipatooriselle ja sukupuolisesti tasapuoliselle tieteelle.

2. "Kehitystutkijat tulkaa kotiin", vetosi Sussexin yliopiston kehitystutkimusinstituutin johtaja **Dudley Seers** 1960-luvun lopulla, koska hän katsoi jo silloin, että 'vikakehityksen' (maldevelopment) syyt löytyisivät pääasiassa muualta kuin kehityksistä. "Onneksi Dudley Seers kuoli, ennenkuin hän ehti tappaa kehitystutkimuksen", sanoi saman instituutin tutkija joitakin vuosia myöhemmin, kun kysyttiin, miksei Seersin vetoamus saanutkaan käännettä aikaan kehitystutkimuksessa.

3. Suomessa Uusi arki-ryhmän jäsenistä on väitellyt ympäristöpsykologi **Liisa Horelli** aiheesta "Asunto psykologisenä ympäristönä" (TKK, arkkitehtiosasto, 1993.)

Keskeinen ryhmän jäsen **Tarja Cronberg** on väitelly sekä Tukholman Teknisessä Korkeakoulussa että Kööpenhaminan Kauppakorkeakoulussa ja julkaissut useita teoksia, jotka pohjaavat Uusi-arki-ajatteluun.

Uusin ryhmän piiristä suomeksi ilmestynyt teos on:

Horelli, Liisa - **Vepsä, Kirsti**: Ympäristön lapsipuolet, (Helsinki, ITLA, 1995.)

4. Riane Eisler: "**Malja ja miekka**. Historiamme - tulevaisuutemme" (WSOY 1988.) Käännetty yli kymmenelle kielelle - mm. venäjäksi, kiinaksi ja japaniksi - sekä julkaistu ainakin neljässätoista maassa.

Riane Eisler on äskettäin julkaissut uuden, laajan teoksen "**Sacred Pleasure**. Sex, Myth and the Politics of the Body." (HarperSanFrancisco 1995.)

5. Esimerkiksi:

- fyysikko Vandana Shiva: **Staying alive**. London 1988;

- teologi Rosmary Ratford Ruether: **New Woman, New Earth**, New York 1975;

- historioitsija Carolyn Merchant: **The Death of Nature**. New York, 1980.;

- runoilija ja filosofi Susan Griffin: **Woman and Nature**, London 1978, (myös suomeksi Kaija Anttosen suomentamana ja itse kustantamana);

- teologi ja filosofi Mary Daly: **Gyn/ecology**. Boston 1978.;

- Maria Mies & Vandana Shiva: **Ecofeminism**, London 1993.

6. Tätä vallankumousta olen käsitellyt laajemmin kirjassa "Vallan vaihto. Naisen ajatuksia politiikasta, taloudesta ja tulevaisuudesta", luvussa "Feminismin ja ekofilosofian liitto - kestävä kehityksen resepti?" Perusta-WSOY, Porvoo 1988.

Kirjallisuusviitteet:

Saarinen, Aino: Feminist research: In Search of a new Paradigm? Acta Sociologica 1988 (31), 1:35-51.

Henderson, Hazel: The Warp and the Weft. The Coming Synthesis of Eco-Philosophy and Eco-Feminism. Development 1984:4. (Journal of SID. Rome)

Jäsenlehdet:

FUTURA, Tulevaisuuden tutkimuksen seura, 4 numeroa/vuosi
c/o Teknillisten Tieteiden Akatemia,
Tekniikantie 12, 02150 Espoo
Päätoim. **Katriina Patoluoto,**
Neste Oy, PL 20, 02151 Espoo
Puh. (90) 4504 572,(t); (90) 5623 859

KOSMOPOLIS, Rauhan, konfliktin- ja maailmanpolitiikan tutkimuksen aikakauslehti,
Rauhantutkimusyhdistys, 4 numeroa/vuosi
c/o TAPRI, Åkerlundinkatu 3,
PL 447, 33101 Tampere,
Päätoimittajat: **Juha Romppanen,** puh.(921) 354 238
Jyrki Käkönen, puh. (931) 2157 689.
Toimituksen osoite:
c/o Juha Romppanen, Kastarinkatu 1 A 233
20810 Turku

NAISTUTKIMUS, Kvinnoforskning, Suomen Naistutkimuksen Seura ry.
4 numeroa/vuosi.
Päätoimittajat: **Eeva Jokinen,** 941-603 102
Raija Julkunen, 941-603 114
c/o Jyväskylän Yliopisto, Yhteiskuntapolitiikan laitos,
PL 35, 40351 Jyväskylä

Naistutkimustiedote. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. 4 num./v.
PL 267, 00171 Helsinki.
Toimitus ja taitto: Liisa Husu, puh. 90-160 4459.